

Ihon bakteeri-infektiot

Yleislääkäripäivät 23.11.2023

Iiro Jääskeläinen

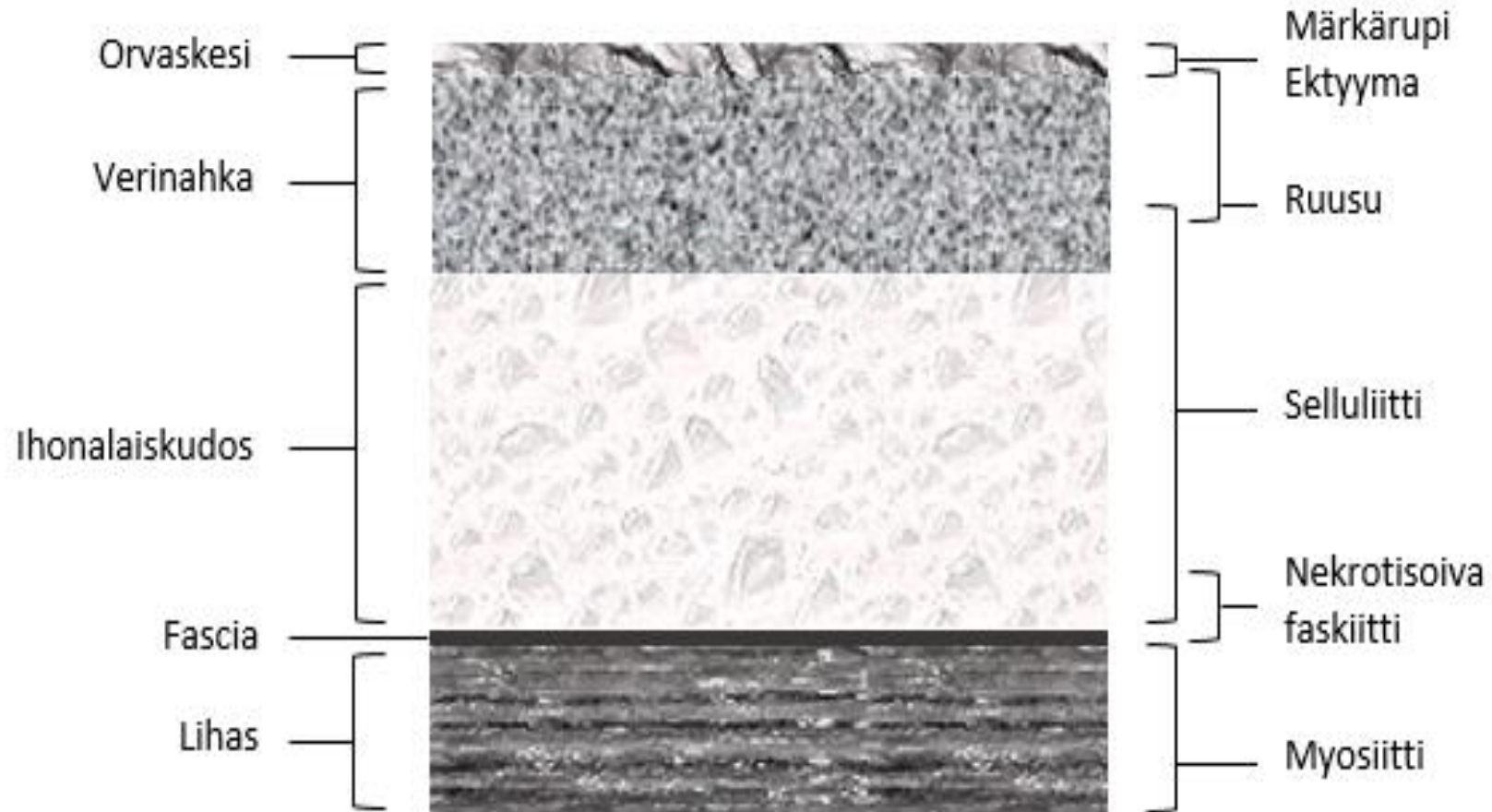
LT, erikoislääkäri, infektiosairaudet ja sisätaudit

HUS / Tulehduskeskus

Sidonnaisuudet

- Ihoinfektiot Käypä hoito –työryhmän jäsen

Kaavakuva ihosta

Ihoinfektioiden jaottelu (IDSA 2014)

Ei-märkäinen infektio

- Märkärupi (impetigo)
- Rupimärkimä (ektyyma)
- Ruusu (erysipelas)
- Selluliitti
- (Nekrotisoiva) faskiitti

Märkäinen infektio

- Karvatupen tulehdus (follikuliitti)
- Äkämä (furunkkeli)
- Ajospahka (karbunkkeli)
- Paise (absessi)

Haavainfektio

- Diabeettinen jalka
- Post-traumaattinen
- Alaraajan valtimotauti
- Purema
- Palovamma
- Painehaava

Ihoinfektioiden aiheuttajat

Ei-märkäinen infektio

 Märkärupi (impetigo)

 Rupimärkimä (ektyyma)

 Ruusu (erysipelas)

 Selluliitti

 (Nekrotisoiva) faskiitti

Märkäinen infektio

 Karvatupen tulehdus (follikuliitti)

 Äkämä (furunkkeli)

 Ajospahka (karbunkkeli)

 Paise (absessi)

Haavainfektio

 Diabeettinen jalka

 Post-traumaattinen

 Alaraajan valtimotauti

 Purema

 Palovamma

 Painehaava

 β -hemolyyttiset streptokokit

 Staphylococcus aureus

 Gramnegatiiviset sauvabakteerit

 Anaerobiset bakteerit

Ihoinfektioiden hoito

Ei-märkäinen infektio

- Märkärupi (impetigo)
- Rupimärkimä (ektyyma)
- Ruusu (erysipelas)
- Selluliitti
-   (Nekrotisoiva) faskiitti

Märkäinen infektio

- Karvatupen tulehdus (follikuliitti)
- Äkämä (furunkkeli)
- Ajospahka (karbunkkeli)
-   Paise (absessi)

Haavainfektio

-   Diabeettinen jalka
-   Post-traumaattinen
-   Alaraajan valtimotauti
-   Purema
-   Palovamma
-   Painehaava

- Paikallinen antibiootti
- Systeminen antibiootti
- Kirurginen hoito

Ihoinfektioiden jaottelu (IDSA 2014)

Ei-märkäinen infektio

- Märkärupi (impetigo)
- Rupimärkimä (ektyyma)
- Ruusu (erysipelas)
- Selluliitti
- (Nekrotisoiva) faskiitti

Märkäinen infektio

- Karvatupen tulehdus (follikuliitti)
- Äkämä (furunkkeli)
- Ajospahka (karbunkkeli)
- Paise (absessi)

Haavainfektio

- Diabeettinen jalka
- Post-traumaattinen
- Alaraajan valtimotauti
- Purema
- Palovamma
- Painehaava

Märkärupi

- Yleisin aiheuttaja *S. aureus*, harvemmin streptokokit
- Ihottumaa haudotaan tai kylvetetään useita kertoja päivässä vedellä niin pitkään liuottaen, että ruvet pehmenevät ja irtoavat
- Yleensä paikallishoito (5 vrk)
 - fusidiinihappo
 - mupirosiini
 - neomysiini-basitراسيini
- Systeminen mikrobilääkitys (7 vrk)
 - laaja-alainen tauti
 - parta- tai hiusalue
 - ryvästymät (perhe tms.)

Ruusutulehdus

Erotusdiagnostiikka: muut infektiot

- Märkäiset infektiot
 - paise
 - haavainfektiot
 - *S. aureus*
- Nekrotisoivat infektiot
 - septisesti sairas potilas
 - kova kipu, päällepäin affisioituneen alueen ulkopuolellakin
 - kirurginen hoito
- Diabeettinen jalkainfektio
 - aiheuttajakirjo laajempi
 - usein kirurginen hoito
- Erythema migrans
- Märkäinen niveltulehdus

Erotusdiagnostiikka: ei-infektiiviset tilat

Karppelin M, Syrjänen J: Ruusutulehdus – diagnosoi oikein, lopeta hoito ajoissa; Lääkärilehti 39/2019 vsk 74 s. 2154 – 2162

Syvä laskimotukos	Epätarkkarajainen punoitus, kuumoitus, turvotus	Korkeintaan lievää lämmönnousua, ei imusolmuketurvotusta
Staasiekseema	Tarkkarajainen ihomuutos, laajuus voi vaihdella	Krooninen tila, usein molemminpuolinen, ei kuumetta
Alaraajan iskemiaan liittyvä asentoriippuvainen punoitus "dependent rubor"	Epätarkkarajainen punoitus jalkaterässä ja joskus sääressä, turvotus	Ei kuumetta, iho viileä, punoitus häviää nostettaessa alaraaja vaakatasoon
Kihti	Äkillinen alku, epätarkkarajainen punoitus, kipu, joskus lievää lämmönnousua, toistuvuus	Usein tyypillinen kliininen kuva, nivelnesteiden kideanalyysi johtaa oikeaan diagnoosiin
Neuroartropatia (Charcot´n jalka)	Toispuolinen turvotus, punoitus, lämpö jalkaterässä, joskus kipua, CRP ja lasko voivat joskus kohota	Käytännössä vain diabeetikoilla, joilla neuropatia, ei kuumetta, kroonisessa vaiheessa jalkaterän muoto poikkeava, magneettitutkimus johtaa oikeaan diagnoosiin
Kyhmyruusu (erythema nodosum)	Koholla oleva punoittava, aristava ihomuutos, joskus lievää kuumetta, voi uusiutua	Useimmiten erillisiä leesioita, ei korkeaa kuumetta, taustalla voi olla muu infektio, yleissairaus tai lääkeaine

Ruusutulehduksen aiheuttajat

- Valtaosassa Beeta-hemolyttiset streptokokit (erityisesti A- ja G-streptokokit)
 - Luotettavan näytteenottokohteen puuttuminen vaikeuttaa etiologian varmistamista käytännön työssä
 - Tutkimuksissa käytetty etiologian etsimiseen viljelyn lisäksi verikokeita ja vastetta penisilliinihoidolle
- *Staphylococcus aureus*?
- Muut aiheuttajat
 - *Aeromonas spp* (makea vesi)
 - *Vibrio spp* (suolainen vesi)
 - *Pasteurella spp* (puremat)
 - Gram-negatiiviset sauvat (neutropenia)

Antibiootit ihon bakteeri-infektioissa

Tavallisia Beeta-laktaami-antibioottien MIC₉₀-arvoja (µg/ml)

	<i>Streptococcus pyogenes</i>	<i>Staphylococcus aureus</i>
G-penisilliini	0,005	(0,02)
Oksasilliini	0,04	0,3
Kefatsoliini	0,12	2
Kefuroksiimi	0,12	2
Keftriaksoni	0,03	4
Piperasilliini (+tatsobaktaami)	0,02	0,8
Meropeneemi	0,06	0,12

Lähde: Mandell, 7. edition

Ruusutulehduksen hoito

- G-penisilliini tai prokaiinipenisilliini
- Penisilliinille allergisilla kefuroksiimi, klindamysiini jos kefuroksiimi ei käy
- Epäiltäessä *S. aureusta* (haavainfektio, paise tai ihon lävistävä vamma) käytetään ensisijaisesti kloksasilliinia, MRSA-kantajalla hoitoon liitetään vankomysiini
- Raajan kohoasento
- Tukisidokset
- Viilentävät keittosuolakääreet
- Kortikosteroidi?
- Klindamysiinin kombinoinnista ei hyötyä

Penisilliinien annostelu ruusutulehduksessa

HUS mikrobilääkeopas

Ei epäilyä muusta aiheuttajasta kuin streptokokki:

- geopenisilliini 8-24 MIU/vrk iv jaettuna 4-6 antokertaan
- kotisairaalassa geopenisilliini 10 MIU/vrk jatkuva infuusio elastomeeripumpulla +/- 2-4 MIU latausannos ppkl:lla

Epäily stafylokokista:

- kloksasilliini 2 g x 4 iv
- kotisairaalassa 12 g/vrk jatkuva infuusio +/- 2 g latausannos ppkl:lla

Hoitovasteen arviointi

- Infektioraja voidaan piirtää iholle seurannan helpottamiseksi
- Ruusutulehduksen paikallisoireet laajenevat usein hoidon aloittamisen jälkeen
- Parenteraalisen antibiootihoidon kesto yleensä 3-5 vrk
- Randomoidut tutkimukset antibiootihoidon kestosta ruusutulehduksessa
 - Levofloksasiini 500 mg x 1, n=121, 43 (5 vrk) ja 44 (10 vrk), ei eroa hoitovasteessa¹
 - Flukloksasilliini iv/po, n=248, 73 (6 vrk) ja 76 (12 vrk), ei ero hoitovasteessa, mutta 6 vrk hoidossa hieman enemmän relapseja²
- Antibiootti voidaan lopettaa kun ihon punoitus on (lähes) hävinnyt
- Antibiootihoidon kesto 7-14 vrk hoitovasteesta riippuen

¹ Comparison of short course (5 days) and standard (10 days) treatment for uncomplicated cellulitis. Hepburn MJ et al. Arch Intern Med 2004;164(15):1669-1674.

² Antibiotic treatment for 6 days versus 12 days in patients with severe cellulitis: a multicentre randomized, double-blind, placebo-controlled, non-inferiority trial. Cranendonk DR, Opmeer BC, van Agtmael MA, et al. Clin Microbiol Infect. 2020 May;26(5):606-12.

Ruusutulehduksen uusiutumisen ehkäisy

- Tärkeää tunnistaa ja hoitaa altistavat tekijät, kuten turvotukset, ylipaino, ihottumat ja varpaanvälisilsa
- Turvotuksen kompressiohoito ehkäisee ruusutulehduksen uusiutumista yhtä tehokkaasti kuin antibioottiestolääkitys¹
- Antibioottiestolääkityksestä on ilmeisesti hyötyä ainakin toistuneen ruusutulehduksen jälkeen (NNT 5), mutta kaikkia uusiutumisia se ei estä ja uusiutumisen riski palaa ennalleen estolääkityksen jälkeen²
- Estolääkityksen vaihtoehdot
 - bentsatiinipenisilliini 1,2–2,4 MIU 2–4 viikon välein
 - fenoksimetyylipenisilliini 1 MIU x 1–2.
 - penisilliiniallergisilla (lievä, viivästynyt) kefaleksiini 500 mg x 1–2.

¹ Webb E, et al. Compression Therapy to Prevent Recurrent Cellulitis of the Leg. N Engl J Med 2020;383:630-639

² Thomas KS, Crook AM, Nunn AJ, et al. Penicillin to prevent recurrent leg cellulitis. N Engl J Med. 2013 May 2;368(18):1695-703.

Paise

Aiheuttajat

- *Staphylococcus aureus*
- Harvemmin muut alueen ihoa kolonisoivat mikrobit
- Pistoshuumeiden käyttäjillä suun, ulosteen tai ympäristön mikrobeja
- Bakteeriviljely uusivissa paiseissa (+PVL-toksiinimääritys)

Tärkein hoito on paiseen avaus

Antibioottihoito (7 vrk)

- Ehkä hyötyä avauksen lisäksi (93% vs. 81-86%)^{1 2}
- Antibioottihoito jos (käypä hoito -suositus)
 - potilaalla on kuumetta tai yleisoireita
 - paise on laaja ja kudonvaurio merkittävä
 - paise sijaitsee riskialueella, esim. nenän seudussa
 - immunosuppressio, lähellä sijaitseva tekonivel
 - uusiutuvat paiseet – harkitse myös puhdistushoitoa

¹ Talan DA et al: Trimethoprim-Sulfamethoxazole versus Placebo for Uncomplicated Skin Abscess. N Engl J Med 2016, 374(9):823-832.

² Daum RS et al: A Placebo-Controlled Trial of Antibiotics for Smaller Skin Abscesses. N Engl J Med 2017, 376(26):2545-2555.

Diabeettinen jalka(terä)infektio

Aiheuttajat^{1 2}

- Yleensä polymikrobiaalinen (keskivaikea ja vaikea)
- *S. aureus* yleisin yksittäinen löydös
- Gram-negatiiviset bakteerit varsinkin jos aiempi antibioottihoito
- Anaerobit iskeemisessä jalassa
- Bakteeriviljely

Hoito (Käypä hoito 2009, IDSA 2012)

- Empiirinen mikrobilääkitys
 - Gram-positiiviset kattava (lievä)
 - laajakirjoinen antibiootti (keskivaikea ja vaikea)
- Usein kirurginen hoito
- Valtimoverenkierron arvio
- Paineen kevennys haava-alueella

¹ Bacteriology of moderate-to-severe diabetic foot infections and in vitro activity of antimicrobial agents. Citron DM et al, J Clin Microbiol 2007, 45(9):2819-2828.

² Empirical therapy for diabetic foot infections: are there clinical clues to guide antibiotic selection? Lipsky BA, Clin Microbiol Infect 2007, 13(4):351-353.

Antibiootit ihon bakteeri-infektioissa

- Penisilliini ruusutulehdukseen
 - G-penisilliini / prokaiinipenisilliini / v-penisilliini
- Stafylokokkipenisilliini märkäisiin infektioihin
 - kloksasilliini / flukloksasilliini
- Kefalosporiinit penisilliiniallergisille
 - kefuroksiimi / kefaleksiini
- Klindamysiini penisilliini- ja kefalosporiiniallergisille
- Laajakirjoiset antibioottivaihtoehdot
 - piperasilliini+tatsobaktaami / kefuroksiimi+metronidatsoli / fluorokinolonit / amoksisilliini+klavulaanihappo
- Vankomysiini MRSA-kantajille märkäisissä infektioissa
- (Sulfa-trimetopriimi vaihtoehto märkäisissä infektioissa)
- (Makrolidit estolääkityksen erityistilanteissa)

Ihoinfektioiden (empiirinen) hoito

Ei-märkäinen infektio

- Märkärupi (impetigo)
- Rupimärkimä (ektyyma)
- Ruusu (erysipelas)
- Selluliitti
- (Nekrotisoiva) faskiitti

Märkäinen infektio

- Karvatupen tulehdus
- Äkämä
- Ajospahka
- Paise (absessi)

Haavainfektio

- Diabeettinen jalka
 - Post-traumaattinen
 - Alaraajan valtimotauti
 - Purema
 - Palovamma
 - Painehaava
-
- Paikallishoito / avaus
 - Penisilliini
 - Stafylokokkipenisilliini
 - Laajakirjoinen antibiootti